

Studie a zprávy. Historický sborník pražského okolí 6/2016

Abstrakty

Vladimír Jakub Mrvík, Barokní škapulířové bratrstvo v Českém Brodě a analýza jeho členů

Náboženská bratrstva byla neodmyslitelnou součástí duchovního i společenského života barokních Čech. Jejich počet na území Českého království v 17. a 18. století se pohyboval kolem 900. V královském městě Český Brod existovalo od počátku 18. století tzv. škapulířové bratrstvo, z jehož činnosti se zachovala matrika členů. Škapulířové bratrstvo bylo od svého založení kromě své duchovní funkce především prestižní kulturní záležitostí, personálně nesmírně těsně propojenou s vedením samotného města. Ve své studii jsem porovnal členy bratrstva s fasí Tereziánského katastru ze stejné doby. Z uvedené analýzy vyplývá, že ze 106 českobrodských usedlých rodin v katastru bylo 62 (tj. 58,5%) členy škapulířového bratrstva – buď přímo v osobě otce rodiny a majitele domu, nebo členem byl alespoň jejich nejbližší příbuzný (tj. manžel/manželka, syn, neprovdaná dcera). Pozoruhodnou a velmi výmluvnou je i otázka genderového složení škapulířového bratrstva. Dominantní roli co do počtu členů měly v bratrstvu jednoznačně ženy – v roce 1718/19 bylo z 211 členů 159 ženského pohlaví, tj. 75,4%.

Vladimír Jakub Mrvík, Baroque scapulary confraternity in Český Brod and the analysis of its members

Religious confraternities were an integral part of the spiritual and social life of the Bohemia in the Baroque era. Altogether they had about 900 members in the Czech Kingdom in the 17th and 18th centuries. There was also a scapulary confraternity in the royal town of Český Brod from the early 18th century. Since its establishment, the scapulary confraternity, whose register of members has been preserved until present, had had not only a spiritual but also a cultural function and was closely linked to the governing authority of the town itself. In this study, I compared members of the confraternity with the records of the Theresian Cadastre of that period. The analysis shows that 62 out of 106 families living in Český Brod were members of the Scapulary Confraternity (i.e. 58.5%). The members comprised either fathers of the families or the owners of the houses, or relatives (a spouse, a son, an unmarried daughter). It is a telling fact that is worth mentioning that in terms of gender, women formed a definite majority in the confraternity. In 1718/19 there were 159 women out of 211 members in total (i.e. 75.4%).

Anna Burantová – Hana Vrchotická, Lepší malá pomoc nežli velká nemoc. Zdravotní stav žáků a prevence vzniku infekčních chorob na obecných školách ve školních okresech Karlín a Brandýs nad Labem v letech 1886–1927

Tento článek pojednává o zdravotním stavu žáků a prevenci vzniku infekčních onemocnění na obecných školách v letech 1886 až 1927, tedy v době fungování školních okresů Karlín a Brandýs nad Labem, na základě dochovaných školních písemností, především třídních výkazů, dále konferenčních protokolů a školních kronik, ale i dobových zákonů a dobové i moderní odborné a populárně vědecké lékařské literatury. Do vzorku zkoumaných škol byly zahrnuty obecné školy v Brandýse nad Labem, Odoleně Vodě, Panenských Břežanech, Veliké Vsi, Veleni a Veltěži.

Po úvodu pojednávajícím o infekčních nemocech, které sužovaly obyvatelstvo českých zemí ve sledované době, následuje část zabývající se prevencí a bojem proti rozšiřování infekčních onemocnění na obecných školách, nejprve takovou, jak měla vypadat dle vydaných školních zákonů, a poté je shrnut skutečný stav prevence a boje s infekčními chorobami tak, jak je dokládají dochované školní písemnosti. Pro představu, jakými nemocemi žáci v dané době trpěli, byl proveden výzkum na Obecné škole dívčí a na Obecné škole chlapecké v Brandýse nad Labem.

Anna Burantová – Hana Vrchotická, Better safe than sorry. Pupils' health and prevention of infectious diseases at general schools in the school districts of Karlín and Brandýs nad Labem between 1886 and 1927.

The paper discusses pupils' health and prevention of infectious diseases at general schools in the school districts of Karlín and Brandýs nad Labem between 1886 and 1927. The research is based on archived school documents, mainly class records, minutes of meetings and school chronicles, and also on the contemporary legislation and medical literature, both the contemporary and modern. The sample of school analysed includes general schools in Brandýs nad Labem, Odolena Voda, Panenské Břežany, Veliká Ves, Veleň and Veltěž.

The introduction deals with infectious diseases from which the population of the Czech lands suffered in the above-mentioned period. The next part of the paper focuses on infectious diseases prevention at general schools. First, it presents the ideal form of it according to the published school laws, second, its real state as recorded in the aforementioned school documents. As an example what diseases pupils suffered from in the observed period, a research was carried out at the General Girls' School and General Boys' School in Brandýs nad Labem.

Matouš Jirák, Jubilejní památníky knížete Jana II. z Lichtenštejna a císařská výsadba na Černokostecku

Lichtenštejnské jubilejní památníky vznikly současně se skupinami pamětních dubů u příležitosti čtyřicátého výročí vlády knížete Jana II. z Lichtenštejna v roce 1898. Řada z nich se dochovala dodnes v lesích na bývalých lichtenštejnských panstvích. Na panství Kostelec nad Černými lesy bylo rozmístěno devět masivních pamětních kamenů připomínajících tuto událost. Text s využitím četného archivního materiálu popisuje vznik jubilejních hájů a památníků v jednotlivých lesních revírech na Černokostecku. Popsán je také současný stav jednotlivých lokalit. Pozornost je věnována rovněž tzv. císařským javorům, které byly zasazeny v roce 1898 u příležitosti padesátého výročí vlády císaře Františka Josefa I.

Matouš Jirák, Hans II, Prince of Liechtenstein's jubilee memorials, and imperial trees planting in the region of Kostelec nad Černými lesy.

Liechtenstein jubilee memorials were erected at the same time as groups of memorial oaks were planted, both to mark the 40th anniversary of Hans II, Prince of Liechtenstein's reign in 1898. Many of them have survived until these days in the forests in the former Liechtenstein dominions. In Kostelec nad Černými lesy dominion there were nine massive memorial stones commemorating the aforementioned event. Using a lot of archived materials, the paper describes the origins of jubilee groves and memorials in particular forest districts in the region of Kostelec nad Černými lesy. The current state of the particular places is described as

well. The paper also focuses on so called imperial maples, which were planted in 1898 to celebrate 50th anniversary of the Emperor Franz Joseph I's reign.

Patrik Líbal, Senohraby – letovisko mezi Itálií a Švýcarskem aneb pláně, role, kaňony

Příspěvek se věnuje vzniku letovisek, resp. vilových kolonií, což je v posledních desetiletích v odborné literatuře často zkoumaný fenomén. V první řadě jde o vymezení pojmů letovisko a vila a následně o nastínění architektonického vývoje stavebního pojmu vila. Na konkrétním případě obce Senohraby rozebírá rozvoj tohoto letoviska z hlediska architektury a také z hlediska struktury sezonních obyvatel i krátkodobých návštěvníků. Hlavním těžištěm zkoumání je období konce 19. a počátku 20. století, ale tento vývoj je doveden ve stručnější podobě až do 21. století.

Patrik Líbal, Senohraby – a holiday resort between Italy and Switzerland or plains, fields and canyons

The article focuses on the origins of holiday resorts, or rather villa colonies, which is an often investigated phenomenon in scientific literature over the last few decades. In the first place the paper defines the terms holiday resort and villa, and then it outlines the architectural development of the villa. As an example Senohraby village was chosen. The development of the village is analysed from the architectural point of view, and in terms of the structure of its seasonal residents and temporary visitors. The main focus of the research was the period from the end of the 19th century to the beginning of the 20th century, however, the development was tracked (in a more concise form) up to the 21st century.

Stanislava Ottomanská – Šárka Steinová, Josef Miniberger – projektant soukromých zahrad širokého pražského okolí

Zahradní architektura první poloviny 20. století na našem území je v současné době stále dosti neprobádaným obdobím dějin zahradního umění, jehož fenomén je potřeba průkazně doložit především ve vztahu ke stavební architektuře, umění, pěstování, šlechtění a použití rostlin, ale také v neposlední řadě potvrdit vazbu na společensko-hospodářskou situaci doby tzv. první Československé republiky. Mezi význačné zahradní architekty dané doby byli doposud řazeni Josef Kumpán a Josef Vaněk, kteří byli známi i v zahraničí. Osobnost Josefa Minibergera byla spíše spjata s publikační činností, znám byl též jako autor četných fotografií v dobovém odborném tisku a literatuře. Neznalost jeho tvorby u odborníků zapříčinila absence jeho plánů, o kterých se předpokládalo, že se dochovaly. V archivu Národního zemědělského muzea Praha v osobní pozůstalosti Josefa Minibergera se za poslední tři roky našlo několik desítek plánů, které umožnily následně studium jeho tvorby zahrad a potvrdit realizaci těchto objektů. Převážně se jedná o plány a dokumentaci k soukromým zahradám ve Středočeském kraji, v Praze, ale i projekty na slovenském území a další.

Stanislava Ottomanská – Šárka Steinová, Josef Miniberger – a designer of private gardens in Prague's environs

The garden architecture in our country in the first half of the 20th century is a period of garden art history that has not been explored in depth yet. This phenomenon should be thoroughly corroborated in relation to construction architecture, art, horticulture, cultivation and use. Furthermore, it is necessary to confirm its connections with the socio-economic

situation of the so-called First Czechoslovak Republic. Prominent garden architects of that era were for example Josef Kumpán and Josef Vaněk, whose fame also extended abroad. Josef Miniberger, on the other hand, was known mostly for his publications and numerous photographs published in the specialized press and literature of that time. The professional public was not familiar with his work due to missing designs which were deemed to have been preserved. Nonetheless, several dozens of his drawings have been discovered in Miniberger's personal legacy in the National Agricultural Museum in Prague in the past three years. These plans made it possible to study his garden architecture designs in more detail and confirm they have been effected. The discoveries primarily comprise plans and documentation regarding private gardens in the Central Bohemian Region and in Prague but also other projects in Slovakia and other countries.

Vladimír Waage, Okrašlovací spolky v okolí Prahy

Okrašlovací hnutí jako činnost zaměřená na zlepšování životního prostředí a péči o něj, a také péči o historické a přírodní památky, vzniklo v době vytváření občanské společnosti v polovině 19. století. V okrašlovacím hnutí se uplatnily významné osobnosti především z řad botaniků, uměnovědců a historiků. Cílem studie zpracované na základě dochovaného archivního materiálu Svazu okrašlovacích spolků uloženého v Archivu Akademie věd České republiky je ukázat na konkrétní činnost a zásluhy jednotlivých okrašlovacích spolků působících v hlavním městě Praze a jejím okolí na přelomu 19. a 20. století.

Vladimír Waage, Beautification clubs in Prague and its surroundings

Beautification movement as an activity intended to enhance the environment and to protect historic places and nature, emerged in the period of civil society formation, i. e. in the middle of the 19th century. Many famous people, mainly botanists, art historians and historians, got involved in the beautification movement. Based on the material of the Association of Beautification Clubs (Svaz okrašlovacích spolků) deposited in the Archive of the Czech Academy of Science (Archiv Akademie věd ČR), the study shows particular activities and merits of individual beautification clubs acting in Prague and its surroundings at the end of 19th and beginning of the 20th century.

Martin Hůrka, Religious education in prisons in early 19th century – a case study of a register of the prison chaplain between 1820 and 1822

*This concise contribution aims to analyse a source with a relevance to the provision of spiritual service in the beginnings of modern Czech prisons. The source in question a German list called *Verzeichniss der im prager Kriminale beim Religionsunterricht gewesene Inquisiten vom Monath Aprill des Jahres 1820 und seit dem Monat Oktober (c. a. 1821) der Criminälstraefflinge* deposited in the fond of Parish Authority of Kojetice kept by the State District Archive of Prague East. It is a list of accused people detained in Prague prison (from May 1820) and convicted inmates (from October 1821), whom the prison chaplain visited for the purpose of religious education in the period in question. The twenty-nine-page list (ending with July 1822) is structured into paragraphs, each dedicated to a particular inmate (later also dedicated to more inmates).*

Martin Dolejský, Retributions in the Brandýs nad Labem Region as portrayed in official documents

The paper focuses on retributions (returning land, compensation of damage, redress, rehabilitation, but also 1945-adopted legal provisions based on which persons collaborating with the Fascists harming the Czech population during the period of German occupation of Bohemia and Moravia were prosecuted and sentenced) and how they were implemented in the Brandýs nad Labem district between 1945 and 1947. It does not address the issue of renewed (or second) retribution implemented in the post-1948 era. Instead, the paper monitors how the self-governing authorities reacted to the judicial proceedings involving retributions in the district, which is seen as part of the country-wide perspective. The text does not bring detailed statistics of the convicted persons but merely informs of the staffing of the courts and discussions on retributions at the district level. The study slightly unfolds the basic issues involved in executing the retribution decrees.

Martin Dolejský, Elections in the Brandýs nad Labem district in May 1946

The paper is a brief commentary on cartograms and focuses on the first post-WWII elections in the Brandýs nad Labem district. It briefly comments on the election results of individual parties, summarises their pledges and their target groups. It also uncovers where the party had the best results and where, on the other hand, it got the lowest support.